

ukończenia Szkoły Prawa Amerykańskiego. Należy dodać, iż w czasie dwudniowych obchodów 25-lecia wznowienia studiów prawniczych w KUL odbywały się także następujące imprezy towarzyszące: kiermasz książek, prezentacje multimedialne, wystawa zdjęć, punkt informacyjny dla kandydatów na studia, studencki kabaret, spotkania z przedstawicielami zawodów prawniczych, pokazowy proces kanoniczny o stwierdzenie nieważności małżeństwa oraz pokaz mody prawniczej. Jubileusz 25-lecia reaktywacji studiów prawniczych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II zakończyło uroczyste spotkanie integracyjne w stołówce akademickiej KUL.

Mirosław Sitarz

Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
SOBÓR WATYKAŃSKI II – INSPIRACJE I WPŁYW
NA KODEKS PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU
LUBLIN, 8 GRUDNIA 2005 R.

W dniu 8 grudnia 2005 r. odbyła się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Sobór Watykański II – inspiracje i wpływ na Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku*. Konferencja została zorganizowana przez dziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL oraz Katedrę Historii Powszechnego Prawa Kanonicznego z okazji 40. rocznicy zakończenia Soboru Watykańskiego II.

Uroczystego otwarcia Konferencji dokonał dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński. Na początku odczytano listy skierowane do dziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL ks. prof. dra hab. Antoniego Dębińskiego i uczestników Konferencji przez sekretarza generalnego Konferencji Episkopatu Polski bpa Piotra Liberę oraz przez ordynariusza polowego Wojska Polskiego bpa Tadeusza Płoskiego. Biskup Libera w swoim liście napisał: „Cenię sobie takie zaproszenie i jestem wdzięczny księdzu prof. dr. hab. Antoniemu Dębińskiemu, Dziekanowi Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL za zorganizowanie tej interesującej Konferencji, która niewątpliwie przybliży wpływ myśli Ojców Soborowych na prawodawstwo Kościoła katolickiego, a w szczególności na «zbiór norm prawnych» zawartych w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.”. Biskup Płoski napisał: „Sobór Watykański II, którego nauczanie i wpływ na Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. będzie przedmiotem naukowej refleksji Ogólnopolskiej Konferencji zorganizowanej przez Katedrę Historii Powszechnego Prawa Kanonicznego WPPKiA KUL, zapewne

wydobył elementy stare i nowe z Tradycji Kościoła, aby wyjść naprzeciw oczekiwaniom i problemom związanym z rozwojem badań teologicznych i prawnokanonicznych. Przez swoją pracowitość, ofiarność, uczciwość naukową i dociekliwość w zgłębianiu problemów prawnych Wydział wpływa na stan poznania Kodeksu prawa kanonicznego i korzystanie z jego norm w codziennym życiu. Niech dobry Bóg, który swoją mądrością przenika umysł człowieka, wspomóż każdą twórczą myśl w służbie prawdzie i wolności człowieka”.

Sesji pierwszej przewodniczył dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie ks. prof. dr hab. Józef Wroceński.

Pierwszy referat *Inicjatywa papieża Jana XXIII dotycząca reformy prawa kanonicznego na tle Soboru Watykańskiego II* zgodnie z planem Konferencji miał być ogłoszony przez ks. prof. dra hab. Wojciecha Góralskiego. Prelegent nie mógł przybyć na Konferencję, nadesłał tekst referatu, który ukaże się w materiałach pokonferencyjnych. Napisał w nim: „O reformie Kościoła nie można było myśleć bez jednoczesnej woli przeprowadzenia rewizji prawa kościelnego, które każdej reformie służy ze swej natury. Sobór Watykański II, z którego organami pozostawała w ścisłym kontakcie Papieska Komisja do Rewizji KPK, wywierał w sposób decydujący swoje piętno na kształtującym się nowym porządku prawnym Kościoła”.

Drugi referat *Odnowa prawa kanonicznego w perspektywie aggiornamento* wygłosił ks. prof. dr hab. Janusz Gręźlikowski z UKSW z Warszawy. Stwierdził, że „soborowe *aggiornamento* było źródłem i impulsem oraz miało znaczący wpływ na obecnie obowiązujące prawo kościelne zawarte w Kodeksie. Sobór dał Kościołowi bogaty skarbiec nauki i podniety do działania, ale jednocześnie wytyczył i ukształtował nowe prawo, dziedzictwo obowiązków, przepisów i zadań. Właśnie odnowa prawa w perspektywie *aggiornamento* stała się okolicznością stymulującą aktualizację prawa kanonicznego pod kątem potrzeb zbawczych i duszpasterskich”.

Po dyskusji nad treścią referatu i po przerwie, w czasie której prelegenci i uczestnicy mogli wypić kawę, nawiązać rozmowę i zakupić książki, nastąpiła druga część I sesji.

Referat *Wpływ nauki Soboru Watykańskiego II na przepisy kościelnego prawa karnego w KPK z 1983 r.* wygłosił bp dr Artur Grzegorz Miziński z KUL. Autor podkreślił wpływ nauczania soborowego na zasady rewizji i ostateczny kształt przepisów karnych. W swoim obszernym i wnikliwym referacie dokonał porównania V Księgi CIC z 1917 r. z procesem odnowy kanonicznego prawa karnego związanym z wpływem na KPK z 1983 r., jaki wywarł Sobór Watykański II. Zaznaczył, że „Owoce prac Posoborowej Papieskiej Komisji do Rewizji Kodeksu prawa kanonicznego jest prawo karne odnowione, oparte na nauczaniu Soboru Watykańskiego II z jednoczesnym zachowaniem charakteru ściśle prawnego przepisów. Pomimo tak precyzyjnie opracowanej normatywy odnoszącej się tak do kary (*in genere et in specie*), jak i do procesu karnego *ad poenas applicandas*, widzianych jako ostatnia faza pastoralnej działalności Kościoła i ordynariusza, niepokoi fakt, że w praktyce aż do dnia dzisiejszego przeciwstawia się prawo działalności duszpasterskiej, a sprawiedliwość miłosierdziu”.

Rektor Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, ks. prof. dr hab. Jan Dyduch, w swoim referacie zatytułowanym *Odzwierciedlenie nauczania Soboru Watykańskiego II o Kościołach partykularnych w Kodeksie prawa kanonicznego* nakreślił zarys tej problematyki. Ukazał, jak nauka Soboru wpłynęła na kodeksowe rozumienie Kościoła partykularnego. Zaznaczył, że Sobór „ujmuje Kościół partykularny w optyce Kościoła powszechnego” i takie ujęcie zawarte jest w Kodeksie. Wskazał również na obecność nauki Soboru w Kodeksie odnośnie do struktury Kościoła partykularnego, którym „kieruje pasterz – biskup, z którym w jedność pozostaje prezbiterium i wierni świeccy”. W swoim referacie omówił również miejsce organów doradczych w Kościele partykularnym, ze szczególnym wskazaniem na Radę Kapłańską, będącą jakby „senatem” biskupa, której „wiodącym zadaniem jest reprezentatywność i doradczość”. Zauważył, że nauka Soboru znalazła swoje odzwierciedlenie w Kodeksie nakazującym biskupowi powołanie kolegium konsultorów. Kapituły katedralne, których istnienie i funkcja były przedmiotem dyskusji soborowej i posoborowych dyskusji kanonistów, zostały przez Kodeks zachowane i wyznaczono im jako zadanie „uroczyste sprawowanie kultu liturgicznego w kościołach katedralnych i inne zadania wyznaczone przez prawo partykularne i statuty”. Synod diecezjalny miał według nauki Soboru „odżyć z nową mocą” i mieć charakter duszpasterski. Odzwierciedleniem wskazań Soboru są również rada duszpasterska, diecezjalna rada ekonomiczna, zespół proboszczów konsultorów i rada biskupa.

W Kościele Akademickim KUL o godz. 12¹⁵ została odprawiona msza św. w 40. rocznicę zakończenia Soboru Watykańskiego II. Przewodniczył jej abp Józef Zyciński metropolita lubelski i wielki kanclerz KUL. Mszę św. koncelebrowali biskup pomocniczy archidiecezji lubelskiej Artur Grzegorz Miziński, dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński oraz księża profesorowie i księża studenci, uczestnicy konferencji. O oprawę liturgiczną mszy św. zatroszczyli się klerycy metropolitalnego seminarium duchownego w Lublinie, studenci Instytutu Prawa Kanonicznego oraz Chór Akademicki KUL. Obecni byli studenci Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW z Warszawy, studenci PAT z Krakowa oraz inni wierni.

Po obiedzie, który spożyli uczestnicy Konferencji w mensie akademickiej KUL, rozpoczęła się sesja II Konferencji, której przewodniczył ks. prof. dr hab. Henryk Misztal z KUL.

Referat *Wpływ ustaleń soborowych na kształt norm dotyczących urzędu biskupa diecezjalnego w KPK z 1983 r.* wygłosił ks. prof. dr hab. Edward Górecki z Papieskiego Wydziału Teologicznego z Wrocławia. Podkreślił, że Sobór dokonał „nowego spojrzenia” na urząd biskupa diecezjalnego, co w konsekwencji spowodowało „*novum* pewnych postanowień Kodeksu Prawa Kanonicznego z roku 1983” w tej materii. Zaznaczył, że w wyniku nauki Soboru w KPK z 1983 r. w kan. 381 § 1 znalazło się nowe w stosunku do CIC z 1917 r. określenie władzy przysługującej biskupowi diecezjalnemu. Zostało ono przejęte z Dekretu o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* (nr 8) i mówi, że „Władza tego biskupa jest wszelka (*omnis*), zwyczajna, własna i bezpośrednia, która jest potrzebna do wypełnienia jego pasterskiego zadania (*munus pastorale*)”. Do zadań biskupów należy troska o wszystkich wiernych przebywających na stałe czy też czasowo na

terenie jego diecezji, jak też o poszczególne grupy osób. Wymienia się tutaj tych, którzy nie mogą korzystać ze zwyczajnej formy pasterzowania, i niepraktykujących, wiernych odmiennego obrządku, także nie mających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, osoby nieochrzczone, jak też wyznawców religii niechrześcijańskich. Troska o prezbiterów, o powołania kapłańskie i misyjne należy do szczególnych zadań biskupa. Ma on troszczyć się o aktywność apostołską świeckich i o kształcenie katechetów. Prelegent podkreślił, że „stosunek duszpasterzy parafialnych do posłannictwa świeckich będzie w jakimś stopniu kopią postawy biskupa diecezjalnego w tej sprawie”.

Ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie wygłosił referat *Normy KPK z 1983 roku o roli świeckich w Kościele jako wynik nauki Soboru Watykańskiego II*. Ukazał w nim zarys historyczny sytuacji prawnej świeckich w Kościele do Vaticanum II, podkreślając, że „przez stulecia misja Kościoła była identyfikowana ekskluzywnie z posługą duchownych, a doskonałość chrześcijańska była czymś właściwym dla osób zakonnych. Sobór Watykański II ukazał na nowo figurę wiernego świeckiego (ukazał jego aktywną i odpowiedzialną rolę w Kościele i świecie) oraz dał podstawę doktrynalną dla postanowień kodeksowych”. Wskazał na doktrynę Soboru Watykańskiego II jako źródło dla norm o roli świeckich w Kościele. Zwrócił uwagę, że „z analizy dokumentów Soboru wyłania się promocja wiernych świeckich, to im Sobór Watykański II przyznał niezbywalną odpowiedzialność za Kościół, tak w jego wymiarze wewnętrznym jak i w świecie”. Mówił o wiernych świeckich na podstawie dwu- i trójpodziału. Na podstawie kan. 207 § 1 wśród wiernych (*christifideles*) wyróżnia się w Kościele świętych szafarzy (duchownych) oraz świeckich. Świecki to ten, kto nie przyjął sakramentu święceń, a „mocą sakramentu chrztu został synem Bożym, jest włączony do Kościoła Chrystusowego i ma w nim swoje własne prawa i obowiązki”. Według trójpodziału w ludzie Bożym są duchowni, świeccy i członkowie instytutów życia konsekrowanego oraz stowarzyszeń życia apostołskiego. Kanoniczne obowiązki i prawa wiernych świeckich wymienione w kan. 224-231 są wynikiem doktryny soborowej. W konkluzji prelegent stwierdził, że Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku, „określany niekiedy jako ostatni dokument Soboru Watykańskiego II, dokonał właśnie pod jego wpływem, szerokiej waloryzacji kościelnego znaczenia wiernych świeckich. Ta nowa formalizacja dokonała się tak przez samą systematykę Kodeksu, jak i przez konkretne jego zapisy”.

Referat *Nauka Soboru Watykańskiego II o Kościele jako ludzie Bożym w normach KPK z 1983 roku* wygłosił ks. prof. dr hab. Stanisław Tymosz z KUL. W swoim wystąpieniu stwierdził, że „Sobór Watykański II zwraca uwagę na tajemnicę Kościoła, a określenie lud Boży urzeczywistnia pojęcie Kościoła”. Podkreślił, że „Idea ludu Bożego w eklezjologii soborowej wyraźnie wpłynęła na kształtowanie się ustawodawstwa kodeksowego. Sobór usankcjonował wspólnotowy charakter ludu Bożego, przeciwstawiając się rozdziałowi między hierarchią, wiernymi i stanem zakonnym”. Zaznaczył, że „Normy Kodeksu zostały zredagowane dokładnie według nauki Soboru Watykańskiego II, a nawet zgodnie z kolejnością ustawodawstwa soborowego. Szczegółowe prawa i obowiązki członków ludu Bożego znajdują się w oddzielnych dokumentach soborowych, które mają przełożenie na konkretne kanony kodeksowe”.

Swój referat zakończył stwierdzeniem, że „nowe kanoniczne ustawodawstwo kościelne należy zawsze interpretować w duchu Soboru Watykańskiego II, a Kodeks traktować jako ostatnią księgę soborową”.

Ks. dr Krzysztof Burczak z KUL wygłosił referat *KPK z 1983 r. na tle innych zbiorów prawa kanonicznego Kościoła łacińskiego*. Ukazał w nim chronologię oraz okoliczności powstawania autentycznych zbiorów prawa kanonicznego. Zwrócił uwagę, że od promulgowania *Dekretów* Grzegorza IX w 1234 roku do wydania następnego autentycznego zbioru *Liber sextus* Bonifacego VIII minęły 64 lata. Kolejny zbiór promulgowano po 19 latach, a na CIC z 1917 roku trzeba było czekać aż 600 lat. KPK z 1983 roku zastąpił CIC z 1917 r. po 66 latach. Zauważył również, iż inicjatorem powstania każdego autentycznego zbioru prawa kanonicznego był papież jako najwyższy ustawodawca w Kościele łacińskim. Omówił treść zbiorów oraz ukazał ich wartość prawną. Podkreślił kolegialny charakter prac nad przygotowaniem KPK z 1983 r., co wyraził papież Jan Paweł II w konstytucji apostolskiej *Sacrae disciplinae leges* w słowach, iż prace nad Kodeksem „zostały przeprowadzone w duchu wybitnie kolegialnym; dotyczy to nie tylko zewnętrznej kompozycji dzieła, lecz także odnosi się do substancji ustalonych praw”. W konkluzji przytoczył słowa papieża z konstytucji promulgującej Kodeks, iż dzięki temu zbiorowi „Kościół będzie mógł się urzeczywistniać według ducha Soboru Watykańskiego II i coraz bardziej będzie się okazywał odpowiedni do zbawczego swego działania wykonywanego w tym świecie”.

Na zakończenie głos zabrał ks. prof. dr hab. Stanisław Tymosz, Dyrektor Instytutu Prawa Kanonicznego WPPKiA KUL, który podziękował wszystkim prelegentom i uczestnikom za udział w Konferencji.

Ks. Krzysztof Burczak
Katedra Historii Powszechnego Prawa Kanonicznego KUL

INSTRUKCJA *DIGNITAS CONNUBII*
NA TEMAT PROCESÓW NIEWAŻNOŚCI MAŁŻEŃSKIEJ.
XXIV KURS AKTUALIZACJI.
WYDZIAŁ PRAWA KANONICZNEGO
UNIwersytet DE NAVARRA – HISZPANIA

W dniach 24-25 października 2005 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu w Nawarze (Pampeluna – Hiszpania) odbyło się sympozjum naukowe, które zajęło się nowościami wprowadzonymi przez Instrukcję *Dignitas Connubii*. Udział w niej wzięli liczni eksperci z tej dziedziny, jak profesorowie oraz człon-